

150 år i tjeneste for norsk kultur

Taler

Kjell Magne Bondevik

Dato

2 januar 2000

Sted

Bergen

Omstendigheter

Tale ved Den Nationale Scenes 150-årsjubileum

1 Kjære teatervenner,

Denne andre dagen i et nytt årtusen feirer vi en merkedag i norsk historie: Det er 150 år siden Ole Bull grunnla sitt Norske Theater, som fra 1876 har hatt navnet
5 Den Nationale Scene - det eldste norske teater med en nesten ubrutt kontinuitet som kraftsentrum i vårt kulturliv.

I 1850 hadde Ole Bull for lengst fått sitt gjennombrudd som en internasjonalt berømt fiolin-virtuos, og høstet triumfer på turnéer i Europa og USA. Han
10 kunne lett ha fortsatt sine eventyrlige musikalske erobringstokter i den store verden og tjent seg rik på dem. Men nettopp fordi han var en eventyrer, måtte han hjem til Norge og gi kraft til et selvstendig norsk kunstliv - lære sine landsmenn å tenke stort.

15 Det teatret han grunnla her, som et arnested for norsk diktning og scenekunst, og i deres følge musikk, dans og billedkunst, var den viktigste institusjon han skapte for å gjøre sin visjon av et større og mer selvbevisst Norge til virkelighet. Han var jo ikke bergenser for ingenting - fantasifull og vidsynt, med ustoppelig virketrang og store evner til å fenge andre.

20 Slik ble Ole Bull en av banebryterne i vårt "nasjonale gjennombrudd" - på linje med navn som Wergeland og Welhaven, I.C. Dahl, Asbjørnsen og Moe, Ivar Aasen og Landstad. Bull var en musikkens mester. Men det varigste verk som står etter ham, er nok det teatret vi hyller i dag.

25 Det var i Bulls ånd at det siden fikk navnet Den Nationale Scene. Det har vært nasjonalt i to betydninger: som bærebjelke for et kunstliv som skulle speile

30 norsk egenart og skaperkraft - og som et teater for hele nasjonen, ikke bare et lokalteater for Bergen, enda det den gang var Norges største by.

Ole Bull var en god talentspeider. På den festen som Studentersamfundet holdt i 1851 for å samle inn penger til teatret, ble det lest prolog av en ung forfatter ved navn Henrik Ibsen. Ham fikk Bull engasjert til Bergen, som husdikter og scenograf i årene 1851-57.

40 Det ble Ibsens viktigste læreår, avgjørende for å utvikle det mesterskap som skulle gjøre ham til vår tids store dramatiker. Hvert år skrev han et nytt stykke til teatrets stiftelsesdag 2. januar - de viktigste skuespillene fra Bergens-tiden ble nok "Fru Inger til Østeraad" og "Hærmendene på Helgeland". Teatret gav ham til gjengjeld et stipend av den slunkne kassen, så han kunne reise ut og studere scenekunst i København og Dresden.

45 Det var noe Ole Bull'sk ved det livsprogrammet Ibsen bekjente seg til: å lære sine landsmenn å tenke stort. Det samme kan sies om Bjørnstjerne Bjørnson, den andre bråmodne unge forfatteren som Bull hentet til Bergen, der han var teatersjef 1857-59.

Også for Bjørnsons kunstnergjerning ble det år av grunnleggende betydning. Men det beste som han og Ibsen tok med seg fra Bergen, var nok allikevel de to sterke personlighetene som skulle bety mest i deres liv - hustruene Karoline og Suzannah.

55 Siden har Den Nationale Scene vært det kraftsentrum i norsk kunstliv som Ole Bull drømte om.

Han krevde at scenespråket skulle være velpleiet norsk, og da måtte det selvsagt helst være bergensk - det bergenske ble normen for godt scenespråk i generasjoner. Mange av våre beste skuespillere kom jo herfra, og de fleste debuterte her - blant dem Johanne Dybwad. En rekke av våre betydeligste teatersjefer har preget dette teatret fram til i dag. Fra mellomkrigstiden husker vi især Hans Jacob Nilsen i samspill med dramatikerens Nordahl Grieg, også en berømt bergenser. Ja, når en ser rekken av store kunstnere som har vært knyttet til Den Nationale Scene, skulle en nesten tro at norsk kulturliv har vært dominert av bergensere og adoptiv-bergensere.

Den vakre teaterbygningen kom først til i 1909, med driftig hjelp av bl.a. Chr. Michelsen. Når også det staselige interiøret i salongen er blitt gjenskapt etter
70 krigens ødeleggelser, slik det nå er planer om, vil Den Nationale Scene fremstå i den glans som sømmer seg for en av våre viktigste kulturinstitusjoner - tradisjonsbærer og fornyer, med et repertoar som spenner fra det urbergenske "Jan Herwitz" til verdensdramatikkens mestere. Som alle teatre har også dette hatt sine kriser, men i jubelåret 2000 kan vi trygt slå fast at det er et forbilde på
75 god teaterdrift.

Men ennå har jeg ikke nevnt den eldste tradisjonsbæreren som dette teatret har holdt levende gjennom sine 150 år: Ludvig Holberg.

80 Også Holberg var jo ekte bergenser og derfor en universell ånd. Av alle dramatikere som har fylt scenen her med liv, er han den mest spilte - han stod for åpningsforestillingen både i Ole Bulls teater og da den nye bygningen ble innviet. Ved jubileet i år, i tusenårsskiftets tegn, er det lagt opp til den rene Holberg-maraton, i stil med Bentein Baardsons sans for kunstneriske
85 maratonløp. Og igjen får vi erfare hvor levende og aktuell Holberg er, også når han sier fyndige ting om noe så tidsbestemt som politikk, med sitt bysbarn Niels Klim som talerør. Holbergs visdom og vidd kan vi trenge også i det nye årtusen.

På Regjeringens vegne - og jeg tror jeg trygt kan si: på vegne av det norske folk -
90 vil jeg rette en hjertelig takk til Den Nationale Scene, teatersjef, styre og alle ansatte - som bærer stolte tradisjoner videre og gir dem ny livskraft i daglig innsats.

Regjeringens gave ved jubileet er en pengesum, 250.000 kroner, som skal brukes
95 til et formål teatret ønsker å få realisert. Det må gjerne være til et varig minne fra dette jubileet, for eksempel en statue av Holberg utenfor teatret, slik jeg skjønner det er ønske om - men vi stoler på at dere vil finne den rette og verdige anvendelsen uten noen binding fra vår side.

100 Takk for det storverk som Den Nationale Scene har øvet gjennom 150 år, i tjeneste for norsk kultur!

Hjertelig til lykke med jubileet, og med alle år fremover!

Kilde
www.regjeringen.no

Emner
Jubileumstale, Kultur, Kunst, Teater

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/150-ar-i-tjeneste-for-norsk-kultur>

110

115

120

125

130

135

140